

Ciocia Marysia z „pamiątką” z obozu w Ravensbrück

WIELKA „WSYPA”

Jak już wspominałem, Rodzina mojego Ojca zaangażowana była od początku wojny w działalność konspiracyjną. Dziadek Wincenty, po przyjeździe z frontu, w grudniu 1939r. otworzył w oficynie budynku przy ul. Dietla 34 zakład szklarski, który był przykrywką skrzynki kontaktowej ZWZ i późniejszej AK. Do konspiracji, prócz ojca, przystąpili jeszcze jego bracia Zbigniew (student IV roku medycyny)

stryj Zbigniew

stryj Andrzej

i Andrzej (uczeń średniej szkoły) oraz siostra Marysia. Od jesieni 1943 r. do szeregu akcji włączyła się również młodsza siostra Kasia. Działalność ich polegała przede wszystkim na kolportowaniu materiałów dostarczanych przez inne komórki AK, udziale w tzw. „małym sabotażu”, szkoleniu sposobów dywersji oraz pomoc rodzinom aresztowanych.

Rankiem 15 grudnia 1943r. do zakładu szklarskiego wpadli trzej gestapowcy w obstawie żandarmów aresztując przebywających tam ciotkę Marysię i jej

Władysław Harbich

ciotka Marysia

narzeczonego Władysława Harbicha, który właśnie przyjechał z rodzinnego Stanisławowa po odwiedzinach u swojej matki. Dziadek w tym czasie wyszedł z zakładu po papierosy, a gdy wracał zobaczył stojącą przed domem „sukę”⁴, w której już siedział aresztowany wcześniej brat Ojca Zbyszek. Stryj Zbyszek, jako medyk, zakonspirowany był w szpitalu przy ul. Kopernika 17 na oddziale internistycznym⁵, z zadaniem udzielania pomocy żołnierzom AK poszkodowanym w akcjach bojowych. Niemcy dokonali aresztowania podczas pełnienia przez niego dyżuru.

Po przeprowadzonej rewizji w szklarni, wszystkich przewieziono do budynku Gestapo przy ul. Pomorskiej 2. Jak się później okazało, zakład szklarski był obiektem zainteresowania władz okupacyjnych wskutek donosów i współpracy szewca Antoniego Czochora⁶, którego warsztat znajdował się w podpiwniczeniu przy ul. Kasztelańskiej 12⁷. Szewc ten otrzymał potem wyrok śmierci wydany przez władze podziemne AK. Według oświadczenia Józefa „Wilka” Łukasika, wyrok został wykonany.

Myślę, że do ww. aresztowania mogło przyczynić się dochodzenie, prowadzone przez Gestapo w sprawie zatrzymanego drugiego z braci Ojca – Andrzeja. Stryj Andrzej został aresztowany 4 listopada 1943r. przy wysiadce z tramwaju, którym

4 Tak nazywano okratowany samochód, w którym przewożono więźniów.

5 U doktora Szczeklika, późniejszego profesora.

6 Pochodzenia ukraińskiego.

7 Naprzeciwko domu pradiadków Gawinów, w którym również mieszkali dziadek Wincenty z rodziną.

wracał z akcji. Świadkowie opisywali, iż podczas rewizji znaleziono u niego broń, miał przy sobie pistolet. Po okrutnych przesłuchaniach został rozstrzelany 11 grudnia 1943r. Podobnie potoczyły się dalsze losy aresztowanych stryja Zbyszka i Władysława Harbicha, którzy po bestialskich torturach podczas przesłuchań również zostali rozstrzelani⁸ 13 marca 1944r , a miejsce pochówku ich trzech, pomimo usilnych starań w odnalezieniu, do dnia dzisiejszego jest nieznane.

Ciotka Marysia, mimo tortur, nie dała się złamać. Podczas konfrontacji w Gestapo ze swoim narzeczonym Władysławem Harbichem, nie przyznali się do siebie, myśląc że tym samym jedno uratuje drugiego. Ze wspomnień ciotki Marii Zofii Kluska-Raczyńskiej:

... aresztowano mnie, Władysława Harbicha i mojego brata Zbigniewa 15 grudnia 1943r. Mnie i Władka zabrano ze szklarni mojego ojca, a Zbyszka ze szpitala, gdzie pełnił dyżur. Aresztowania dokonało trzech gestapowców pochodzących z Górnego Śląska. Jeden z nich nazywał się Herman Kloze. drugi Franciszek (Franz) Urbanek... Jak nazywał się trzeci nie pamiętam. Wszyscy władali dobrze językiem polskim i brali czynny udział w dochodzeniach. (...)

...Przesłuchiwana byłam w pokoju nr 138 mieszczącym się na pierwszym piętrze, kolejno przez siedem dni w budynku Gestapo przy ul Pomorskiej. W trakcie pierwszego przesłuchania w dniu aresztowania, kiedy odpowiedzi moje nie zadowalały gestapowców, Kloze powiedział do pozostałych dwóch , by zastosowali wobec mnie tortury, jak się wyraził III stopnia. Urbanek i ten trzeci wyjęli wówczas z szuflad długie linki ze skręconych drutów, zawiązali mi nimi ręce i powiesili na drzwiach podkładając pod nogi stołek...

...Następnie raczyli się wszyscy trzej alkoholem. W pewnym momencie wyrwali mi stołek spod nóg tak, że ciało zawisło całym ciężarem na ramionach. Wisiłam w tej pozycji kilka godzin, w trakcie tego wszyscy po kolei bili mnie po całym ciele bykowcami. Po jakimś czasie przywleczono do pokoju skutego Władka Harbicha celem konfrontacji, podczas której jeden z gestapowców, nie pamiętam który, uderzył Władka pejczem zakończonym jakimś metalowym zgrubieniem wybijając mu oko...

8 Obwieszczenie o skazaniu na karę śmierci - poz nr 15 i 17, które zerwał z muru osobiście dziadek Wincenty.

...Podczas tej konfrontacji ci sami gestapowcy dusili mnie, zakładając mi na usta maskę. Władka wywleczono do sąsiedniego pokoju, gdzie przez uchylone drzwi widać było jak leżącego na ziemi Harbicha - Kloze, Urbanek i ten trzeci gestapowiec tratowali nogami i kopali.

...Po tej konfrontacji umieszczeni zostaliśmy w piwnicy, skąd w nocy przewieziono nas oboje, a także brata Zbyszka do więzienia Montelupich (...)

To była wielka tragiczna miłość. Władysław Harbich z maltretowany został rozstrzelany, a ciocia Marysia przebywała w więzieniu na Montelupich do 1 czerwca 1944 r. Następnie została wywieziona do obozu koncentracyjnego Ravensbrück, gdzie nadano jej nr obozowy **41103**. W obozie tym przebywała od 02.06.1944r do 25.04.1945r a po jego wyzwoleniu, w ramach tzw. „akcji hrabiego Bernardotte”, Szwedzki Czerwony Krzyż zabrał ją do Szwecji na leczenie. Stamtąd przyjechała do kraju 4 listopada 1945r.

Płyta nagrobna na cmentarzu św. Salwatora w Krakowie

Ciocia Marysia 14.09.2014r przed tablicą upamiętniającą siedzibę Gestapo przy ul Pomorskiej 2 obecnie Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

* * *

Urodziłem się 22 maja 1944r w Skale, w domu moich dziadków Mikłasińskich, Józefa i Heleny z domu Dorman przy ul Olkuskiej 10. Na pamiątkę tamtych wydarzeń otrzymałem na chrzcie imiona Zbigniew Władysław – po bracie Ojca właśnie oraz po Władysławie Harbichu.

Obwieszczenie!

Za zamordowanie będącego w służbie niemieckiej wójta JANA PAWLIKA ze Stanisława Dolnego, rozstrzelano dzisiaj zgodnie z ostrzeżeniem w dniu 16. XI. 1943, 10-ciu Polaków, których nazwiska zostały opublikowane.

Za zbrodnię z §§ 1 i 2 Rozporządzenia o zwalczaniu zamachów zwróconych przeciwko niemieckiemu dziełu odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 2. X. 1943 (Dziennik Rozporządzeń dla Generalnego Gubernatorstwa Nr 82/43) **Sąd doraźny przy Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Krakau** zasądził na śmierć następujące osoby:

1. **Wyzga Jan** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i za czynny udział w zamachach.
2. **Obidowicz Roman** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i za czynny udział w zamachach.
3. **Gołda Izidor** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i za czynny udział w zamachach.
4. **Starowicz Kazimierz** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i za czynny udział w zamachach.
5. **Cholewa Stanisław** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i za czynny udział w zamachach.
6. **Palmowski Michał** z Warszawy za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
7. **Serkowski Stanisław** z Łodzi za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
8. **Łuczynski Michał** z Łodzi za udział w kradzieży przez zbiorowisko bezbroniowe.
9. **Buczek Tadeusz** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i za czynny udział w zamachach.
10. **Styka Jan Antoni** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
11. **Niżnik Wład. Stan.** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej i za udział w zamachach.
12. **Wiljas Józef Franc.** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej i za udział w zamachach.
13. **Stachowski Czesław** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
14. **Makowski Kazimierz** z Łodzi za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
15. **Świsław Zbigniew** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej i za udział w zamachach.
16. **Niżnik Marian** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej i za udział w zamachach.
17. **Skwarczowski Wład.** z Łodzi za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej i za udział w zamachach.
18. **Drapich Marian** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
19. **Skwarek Marian** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
20. **Jatkowiak Alfons** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej.
21. **Karasiński Jan** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
22. **Kluska Andrzej** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej.
23. **Lelek Franciszek** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
24. **Lankosz Adam** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
25. **Sobkowicz Zbigniew** z Łodzi za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
26. **Czarny Zdzisław** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej i za udział w zamachach.
27. **Woźnicki Tadeusz** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
28. **Mądrala Sławomir** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej i udział w przygotowaniu zamachów.
29. **Grochoła Tadeusz** z Krakowa za przynależność do publicznej organizacji wywiadowej.
30. **Mulka Henryk** z Krakowa za przynależność do organizacji terrorystycznej.

Na osobach wymienionych od 1-5 został już wyrok wykonany

Reszta skazanych przedstawiona jest do ulaskawienia

Odbył jednak w następnych trzech miesiącach aderzyły się zamachy na Niemców, na obywateli państw z Rzeszą Niemiecką sprzymierzonych, albo też na Niemców, którzy współpracują w dziele odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie, to że każdy zamach na jedną z tych osób rozstrzelanych byłoby doraźnym sądem 10 osób z wyżej wymienionej listy.

Za zbrodnie dokonane przez elementy komunistyczne, będące członkami cyfrowkowia komunistycznych organizacji, a za zbrodnie innych grup dywersyjnych-można należało do tych list.

Od nieważności listy należy zatem, należy przez odpowiednie współpracę przy umiarkowaniu zamachów i przez śledzenie sprawców doprowadzić do ulaskawienia skazanych.

Krakau, dnia 23 listopada 1943

Der SS- und Polizeiführer
im Distrikt Krakau

29 I. 1944 celem ostrz
z dnia 4., 11. i 18. 12. 1943.

1 i 2 Rozporządzenia o zwalczaniu zamachów z wroconych przeciwko niemieckiemu dziełu odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 2. 10. 1943 (Dziennik rozporządzeń dla Generalnego Gubernatorstwa Nr. 82/43) zostały zasądzone przez Sąd Doraźny przy Kommandeur der Sicherheitpolizei und des SD für den Distrikt Krakau na karę śmierci następujące osoby:

1. **Orzech Edmund** Młuch z Krakowa
2. **Instalator Jan Leniewicz** z Krakowa
3. **Młyna Józef** Mawalanow z Krakowa
4. **Elektryk Wilhelm** Ziętowska z Krakowa
5. **Dotyk Kazimierz** Wróbel z Krakowa
6. **Elektryk Józef** Plech z Krakowa
7. **Elektryk Jan** Ochowski z Krakowa
8. **Elektryk Piotr** Leniewicz z Krakowa
9. **Składnik Władysław** Korcion z Krakowa
10. **Kucharz Bolesław** Szanicki z Krakowa
11. **Elektryk Józef** Dworzak z Krakowa
12. **Elektryk Antoni** Zaleski z Krakowa
13. **Dotyk Kazimierz** Ochowski z Krakowa
14. **Elektryk Józef** Wilkosz z Krakowa
15. **Elektryk Zbigniew** Kluska z Krakowa
16. **Wyciągacz Franciszek** Plekarczyk z Krakowa
17. **Dotyk Władysław** Harblich z Krakowa
18. **Zakładnik Stefan** Gilewicz z Krakowa
19. **Elektryk Bogumił** Suchcic z Krakowa
20. **Elektryk Stanisław** Leniewicz z Krakowa
21. **Elektryk Tadeusz** Walda z Krakowa
22. **Elektryk Jan** Seibora z Krakowa
23. **Elektryk Karol** Łapaj z Krakowa
24. **Elektryk Antoni** Kawaler z Krakowa
25. **Dotyk Stanisław** Kluba z Krakowa
26. **Dotyk Witold** Sygiericz z Krakowa
27. **Młownik Wojciech** Kowal z Krakowa
28. **Dotyk Piotr** Fajfara z Krakowa
29. **Dotyk Stanisław** Szeląg z Krakowa
30. **Dotyk Alfons** Jabłoński z Krakowa
31. **Młownik Wojciech** Chodździur z Krakowa
32. **Elektryk Józef** Twardowski z Krakowa
33. **Elektryk Stanisław** Larysz z Krakowa
34. **Dotyk Stanisław** Wierzbicki z Krakowa
35. **Elektryk Władysław** Bartusik z Krakowa
36. **Elektryk Tadeusz** Paziuk z Krakowa
37. **Elektryk Władysław** Rams z Krakowa
38. **Elektryk Marian** Poprawski z Krakowa
39. **Elektryk Franciszek** Kawaler z Krakowa
40. **Dotyk Antoni** Czapliński z Krakowa
41. **Elektryk Marian** Bromboszcz z Krakowa
42. **Elektryk Franciszek** Nitko z Krakowa
43. **Młownik Mieczysław** Koczwarą z Krakowa
44. **Elektryk Stefan** Dąbrowski z Krakowa
45. **Elektryk Franciszek** Komoński z Krakowa
46. **Elektryk Adam** Golik z Krakowa
47. **Elektryk Bronisław** Stach z Krakowa
48. **Elektryk Antoni** Gawrys z Krakowa
49. **Elektryk Władysław** Kubacki z Krakowa
50. **Elektryk Emil** Wozniak z Krakowa
51. **Elektryk Franciszek** Smajek z Krakowa
52. **Elektryk Antoni** Beblot z Krakowa
53. **Elektryk Józef** Maj z Krakowa
54. **Elektryk Edward** Ryncarz z Krakowa
55. **Elektryk Stanisław** Stramski z Krakowa
56. **Elektryk Zbigniew** Wilowski z Krakowa
57. **Instalator Bolesław** Leniewicz z Krakowa
58. **Elektryk Kazimierz** Rachtan z Krakowa
59. **Elektryk Szczepan** Fitacz z Krakowa
60. **Elektryk Józef** Chocholik z Krakowa
61. **Elektryk Tadeusz** Głab z Krakowa
62. **Elektryk Henryk** Prządno z Krakowa
63. **Elektryk Władysław** Struch z Krakowa
64. **Elektryk Józef** Kłodys z Krakowa
65. **Elektryk Stefan** Ziżko z Krakowa
66. **Elektryk Aleksander** Seidel z Krakowa
67. **Elektryk Wit** Janas z Krakowa
68. **Elektryk Stanisław** Książek z Krakowa
69. **Elektryk Jan** Massar z Krakowa
70. **Elektryk Władysław** Ozdoba z Krakowa
71. **Elektryk Karol** Seidel z Krakowa
72. **Elektryk Władysław** Latowiecki z Krakowa
73. **Elektryk Ludwik** Latowiecki z Krakowa

Na osobach wymienionych pod 1-3 wyrok został już wykonany. Pozostałych skazanych przedstawiono do ulaskawienia.

Gdyby jednak w następnych trzech miesiącach powtarzały się napady na Niemców, na obywateli państw sprzymierzonych z Rzeszą Niemiecką, albo też na niemieckich pracujących w interesie dzieła odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie, to za każdy zamach na jedną z tych osób rozstrzelanych będzie w trybie doraźnym co najmniej dziesięciu z wyżej wymienionych, a mianowicie za czyni karygodne popełnione przez żywili komunistyczne - członkowie tychże organizacji, a za czyni karygodne innych grup dywersyjnych - osoby należące do tych kół. Przy zamachach na urzędników potrzebne dla niemieckiego dzieła odbudowy w Generalnym Gubernatorstwie, ilość rozstrzelanych z pokród wyżej wymienionych zależna będzie od powagi wypadku.

Leży więc w ręku nieniemieckiej ludności przez odpowiednią współpracę przy unicestwianiu aktów gwałtu i ściganie sprawców umożliwić przewidziane ulaskawienie.

Der SS- und Polizeiführer
im Distrikt Krakau

plakat, który własnoręcznie zerwał ze słupa ogłoszeniowego dziadek Wincenty Kluska /przekazany do Muzeum Historycznego Krakowa/